

Rapport 20c van commissie 7 inzake vrouw en ambt - aanvullend, meerderheid (8.04)

In september 2020 heeft commissie 7 haar eindrapport aangeboden over de instructies inzake vrouwelijke ambtsdragers (rapport 20b, 8.04/124-283). In maart 2021 besloot de synode dit rapport, samen met de dossiers kerk-zijn en eenheid te behandelen in het voorjaar van 2022. Het moderamen kreeg de opdracht om het uiterste te doen om de posities dicht bij elkaar te brengen.

De commissie is sinds medio 2021 de volgende weg gegaan. Allereerst is aan alle synodeleden en adviseurs gevraagd om een schriftelijke inbreng in reactie op het eindrapport. Van elf synodeleden en zes adviseurs hebben wij een bijdrage ontvangen, waarvoor we hen hartelijk danken! De commissie heeft, mede naar aanleiding van deze inbreng, verschillende keren doorgesproken, soms samen met het moderamen en de adviseurs van de commissie en eenmaal met het moderamen en alle pre-adviseurs van de synode.

De commissie is dankbaar voor de tijd die zij ontvangen heeft om verder door te spreken. De gesprekken zijn in openheid en broederlijkheid gevoerd. De voorstellen tot besluit zijn, naar onze overtuiging, wel gerijpt en dicht bij elkaar gekomen. De commissie kon helaas niet tot een gezamenlijk voorstel komen.

De commissie heeft alle inbreng van afgevaardigden en adviseurs besproken. Het is praktisch niet mogelijk en het lijkt ons niet nodig om in dit rapport afzonderlijk op alle bijdragen in te gaan. Hetzelfde geldt voor latere ontwikkelingen in de kerken en nieuwere publicaties. De kern van dit aanvullende rapport is daarom het eindvoorstel, voorzien van een toelichting. U vindt hieronder (1) een beknopte reactie op de inbreng vanuit de synode, (2) een aantal nadere overwegingen, uitlopend op (3) een herzien voorstel tot besluit.

1. Reactie op inbreng afgevaardigden

De inbreng van afgevaardigden en adviseurs bestrijkt een breed terrein. Het viel ons op dat weinig werd ingegaan op het belang van dit onderwerp (hoe zwaar moet dit thema wegen, zie hfd. 12 van het meerderheidsrapport). Ook werd weinig aandacht besteed aan de gevolgen van voorstellen voor het kerk-zijn. Op enkele hoofdpunten uit de inbreng gaan we hieronder in.

Twee soorten profetie

In het excurs over nieuwtestamentische profetie maakt het rapport onderscheid (8.04/149-150) tussen een meer duurzame vorm van profetie (profeten dicht bij de apostelen, waarbij een lijn wordt getrokken naar wat later het ambt werd) en een meer incidentele vorm van profetie (profetie als charisma, waartoe allen worden opgeroepen om naar te streven). In verschillende reacties werd erop gewezen dat dit de indruk wekt van een tweedeling, waarbij alleen mannen zouden delen in de 'ambtelijke' vorm. Is dat wel terecht?

Deze kritiek is begrijpelijk, al is het onderscheid tussen beide vormen van profetie niet door de commissie bedacht, maar afkomstig uit literatuur. Wij stemmen de kritiek echter toe dat het rapport de indruk kan wekken van een te strikte tweedeling en dat is inderdaad niet terecht. Het ging ons om het punt dat profetie in het Nieuwe Testament een breed spectrum is en dat er volgens het Nieuwe Testament zelf onderscheid is als het gaat om de vraag wie daarin delen: soms staat profetie heel dicht bij het werk van de apostelen ('apostelen en profeten' – dan deelt kennelijk niet iedereen in deze gave), soms is het een gave waarnaar allen moeten streven (1 Kor. 14:1; cf. de profetie van Joël). We stemmen in met het minderheidsrapport dat 'er in de begintijd van de kerk sprake is geweest van een zekere overlap tussen het fenomeen van profetie en met wat later de ambten zijn gaan

heten.’ Daarmee blijft wel staan dat profetie niet *samenvalt* met wat later de ambten zijn gaan heten. Om die reden hebben we gepleit voor voorzichtigheid in het trekken van conclusies hieruit. Het profeteren door vrouwen (1 Kor. 11) is niet zomaar over te plaatsen naar prediking nu. De oproep dat vrouwen niet zullen deelnemen aan het beoordelen van de profetie (1 Kor. 14) is evenmin rechtstreeks over te plaatsen naar de ambten vandaag. Deze tekst sluit wel aan bij een doorgaande lijn, maar is indirect van belang. Het spreken over twee soorten profetie is minder gelukkig.

Scheppingsorde

- 10 Over een zogeheten ‘scheppingsorde’ zijn verschillende opmerkingen gemaakt. Soms lijkt het dan te gaan om een orde in de schepping die ook los van de Schrift kenbaar is of zou moeten zijn. Zou een onderscheiden positie van man en vrouw er dan ook niet in de samenleving moeten zijn? Of als we hier in de samenleving geen probleem mee hebben, waarom zou er dan in de kerk wel onderscheid in positie zijn?
- 15 Voor de term ‘scheppingsorde’ verwijzen we naar hfd. 6 van ons rapport, met name pag. 175r31-42. Juist omdat dit begrip makkelijk misverstaan oproept, zoals daar breder is aangegeven, hebben we het zoveel mogelijk vermeden. In ons rapport komt het woord scheppingsorde buiten hfd. 6 alleen voor in de weergave van de opvattingen van anderen (en eenmaal in de eerdere besluittekst, maar niet meer in het herziene voorstel tot besluit).
- 20 Het gaat niet om een soort ‘natuurlijke’ orde waaruit ook los van de Schriften dingen zouden zijn af te leiden. Het schepselmatige onderscheid tussen man en vrouw leidt niet vanzelf tot de conclusie dat de man het hoofd van de vrouw is of dat er in de samenleving of de gemeente een onderscheid in positie zal zijn (bijvoorbeeld op basis van zogenaamd typisch mannelijke of vrouwelijke eigenschappen). Voor de verhouding man/vrouw wordt door Paulus wel gewezen op Gods *bedoeling* vanaf het begin en de volgorde bij de schepping (Adam is eerst gemaakt); ook in Gen. 2 krijgen man en vrouw een eigen positie. Maar het is niet de natuur die leert dat de man het hoofd is; dat komt in het Nieuwe Testament juist steeds vanuit Christus en Gods openbaring tot ons. In ons rapport speelt de scheppingsorde geen grote rol.
- 30 In de commissie werd gewezen op een ongelukkig geformuleerde zin in het rapport (176r7-8): ‘Er is dus geen sprake van een zelfstandige orde in de schepping waarop we ons kunnen beroepen.’ Er is zeker wel sprake van een orde in de schepping (bijvoorbeeld het onderscheid man/vrouw), maar daarop kunnen we ons niet zelfstandig beroepen, alsof daaruit los van de Schriften richtlijnen zijn af te leiden.
- 35 De verhouding van kerk en samenleving op dit punt is wel een punt van aandacht. Ons rapport gaat niet over de plaats van ‘de’ vrouw in de Schrift, in relatie tot de maatschappij. We zijn ons ervan bewust dat er op dit terrein nog vragen open zijn, die om nadere bezinning vragen, maar onze taak was om te kijken naar vrouw en ambt. De teksten in het Nieuwe Testament over de positie van man en vrouw gaan specifiek over (de samenkomst van) de gemeente, niet over de ordening van de hele samenleving. Daarom is het goed denkbaar dat de kerk hierin een andere orde heeft dan de samenleving. We beseffen dat dit schuurt en blijvend om uitleg vraagt. Daarbij is van groot belang dat dit niet het enige is waarin de kerk anders is dan de samenleving en dat ook de manier van geestelijk leidinggeven gestempeld wordt door het evangelie. Voor onze opdracht gaat het om de vraag welke weg de Schrift wijst voor het leven van de gemeente. Het lijkt ons wel van belang dat bezinning op genoemde vragen plaatsvindt; daarvoor doen we een voorstel.
- 45

Ambt als dienst en gezag van het ambt

- Er is gevraagd naar de inhoud en het gezag van het ambt. Volgens een reactie is het een Rooms rudiment dat ambt met gezag te maken heeft.
- 50

Het gaat in het rapport niet om gezag op zichzelf, maar om het geestelijk leidinggeven aan de gemeente. Het gaat bij het ambt om het gezag van het Woord; een ander gezag heeft een ambtsdrager niet. Daarbij gaat het nooit om heersen, maar om dienen; het gaat echter wel om het geestelijk leiden van de gemeente. Oudsten gaan volgens het Nieuwe Testament de gemeente voor, en ze worden opgeroepen om op te treden tegen dwaling of iemand die in zonde leeft buiten de gemeente te plaatsen. Het ambt als dienst sluit niet elke vorm van gezag uit. Het ambt is verbonden met volmacht; naar reformatorisch verstaan functioneert het ambt ook als 'tegenover'. Het Nieuwe Testament spreekt ook over vermanen, leidinggeven en onderwerpen. Zie Hand. 20:28; 1 Thes. 5:12; 1 Tim. 5:17; Tit. 1:9; Hebr. 13:17; 1 Pet. 5:2,5.

Uit het gegeven dat een ambtsdrager geen ander gezag heeft dan het gezag van het Woord volgt niet dat de persoon of het geslacht dus niet van belang zijn. In het Nieuwe Testament worden allerlei vereisten genoemd voor oudsten en diakenen (1 Tim. 3; Tit. 1). Het maakt dus kennelijk wel uit wie dat gezag draagt.

Tevens is gevraagd naar wat gezaghebbend / ambtelijk mag heten en wat niet. Dat is naar onze overtuiging niet exact te definiëren (zie pag. 186r23-26). Er is in elk geval een onderscheid tussen man en vrouw in het leren en gezag uitoefenen in (de samenkomst van) de gemeente; dat onderscheid wordt door het herstel van Gods bedoeling in Christus niet opgeheven. Dat is niet exact te definiëren vanuit 'taken' (dat zou functionalisering van het ambt zijn), het is ook niet een kwestie van persoonlijkheid of inhoud, maar van roeping.

Vrouwelijke diakenen

In enkele reacties wordt geopperd om de mogelijkheid van vrouwelijke diakenen nader te onderzoeken. Dat zou niet voor alle, maar mogelijk wel voor sommige gemeenten tegemoetkomen aan hun verlangen.

Een optie die we hebben overwogen, is of een deel van de diakenen ambtsdrager kan zijn en een deel niet. In de PKN functioneert dat zo bij de kerkvoogdij: een deel van de kerkrentmeesters is ouderling, een deel niet. Iets dergelijks zou bij een diaconie ook mogelijk zijn: (mannelijke) diakenen die ambtsdrager zijn en deel uitmaken van de kerkenraad én diakenen of diaconessen die geen ambtsdrager zijn. Zij kunnen samen de diaconie vormen en relevante dingen bespreken, zoals dat ook gebeurt met bezoekbroeders, pastorale werkers etc. Voor een niet-ambtelijke diacones is feitelijk al sinds 2001 ruimte, inclusief de ruimte voor bevestiging in een bijzondere dienst. Op deze ruimte zouden we de kerken nogmaals kunnen wijzen. Er blijft dan wel onderscheid tussen ambtsdragers en niet-ambtsdragers. We zien onder ogen dat dit voor veel kerken die vrouwelijke ambtsdragers willen, te weinig zal zijn.

De mogelijkheid van vrouwelijke diakenen zou aansluiten bij gegevens in het Nieuwe Testament (Rom. 16, 1 Tim. 3:11) en de kerkgeschiedenis (Calvijn, Voetius) en passen bij het eigene van het diakenambt. Er is dan duidelijk onderscheid met predikanten en ouderlingen, die geestelijk leidinggeven aan de gemeente. Wij zien zeker onderscheid in principeel gewicht tussen vrouwelijke diakenen enerzijds en predikanten/ouderlingen anderzijds. Als diakenen niet mee geestelijk leiding zouden geven aan de gemeente, zou er geen principeel bezwaar zijn tegen vrouwelijke diakenen (zie pag. 177-181, 213-214 van het rapport). De vraag om deze ruimte dan ook te geven, kunnen we begrijpen. Eerlijk Bijbellezen houdt ook in dat we ruimte erkennen die we vanuit de Schrift wél zien (in een bepaalde vorm). Niet als een 'opstapje' naar opening van alle ambten, maar juist vanuit het onderscheid op dit punt tussen het ambt van diaken enerzijds en dat van predikant/ouderling anderzijds.

Tegelijk zien we een aantal punten die bezinning vragen. (1) In de CGK is al decennia de gelijkheid van de ambten benadrukt. Het diakenambt is niet minder dan dat van predikant

of ouderling, maar heeft een eigen taak. In de Schrift worden oudsten en diakenen soms ook in één adem genoemd. We zullen ons moeten verstaan met eerdere kerkelijke bezinning op dit punt. Mede op basis van de gelijkheid van de ambten waren in 1998 zowel meerderheid als minderheid van deputaten ervan overtuigd dat er geen onderscheid tussen de ambten kon worden gemaakt bij de openstelling (of niet) voor zusters. (2) In de CGK maken diakenen nu deel uit van de kerkenraad. In kleine gemeenten zou dat ook moeilijk anders kunnen. Het lijkt niet wenselijk dat een kerkenraad bijvoorbeeld slechts uit twee ouderlingen bestaat. Een andere positie voor de diakenen roept de vraag op wat dat betekent voor hun plaats in de kerkenraad en wat dat (met name voor kleine gemeenten) in de praktijk betekent. (3) Op basis van de gelijkwaardigheid van de ambten worden ook diakenen afgevaardigd naar meerdere vergaderingen. Wanneer de diakenen niet mee geestelijk leidinggeven aan de gemeente, is het de vraag of deze afvaardiging wel terecht blijft. Het lijkt ons nodig dat op deze punten eerst bezinning plaatsvindt. We stellen voor deze opdracht te geven aan deputaten kerkorde en kerkrecht, in samenspraak met deputaten diaconaat.

Duidelijkheid en ruimte

In 1998 sprak de synode uit 'dat uit het geheel van het spreken van de Heilige Schrift duidelijk is dat het gezaghebbend leiding geven aan de gemeente aan de man en niet aan de vrouw toekomt.' Ook in het voorstel van de meerderheid van de huidige commissie kwam het woord 'duidelijk' voor. De minderheid van de commissie ziet dat als een beroep op de duidelijkheid van de Schrift en heeft daar grote moeite mee. Voor hen is dit immers niet duidelijk.

Wij onderstrepen dat een besluit altijd genomen wordt bij het inzicht dat we op dat moment menen te hebben in de Schriften. Wij kennen ten dele. Wanneer de kerk op een ander moment meer inzicht in de Schriften meent te hebben, kan een besluit altijd opnieuw gewogen worden. Dat is zelfs het geval met de meest fundamentele onderdelen van onze belijdenis. De suggestie van een van de afgevaardigden om voorgoed af te wijzen dat dit thema later opnieuw ter tafel wordt gebracht, is dan ook principieel onmogelijk.

Het besef dat wij ten dele kennen, sluit een uitspraak van de synode echter niet uit. We wijzen hier op de manier waarop de kerken zich over homoseksualiteit hebben uitgesproken: we menen voldoende duidelijkheid te hebben om tot een uitspraak te komen. Dat is met het besef dat wij ten dele kennen en bij het licht dat we nu hebben, maar dat sluit een heldere uitspraak niet uit. Het gaat de commissie niet om de precieze formulering, maar we menen voldoende grond te hebben om tot een conclusie te komen. Dat is niet bedoeld als een beroep op de duidelijkheid van de Schrift om daarmee de mogelijkheid van een andere opvatting op voorhand af te wijzen. Maar met de studie die we verricht hebben, komen we tot een conclusie; als de kerken zich in deze lijn uitspreken, is dat voor de kerkelijke praktijk wel bindend.

De vraag is ook gesteld welke ruimte er is voor de opvatting van de minderheid van de commissie. De meerderheid heeft nergens gesteld of bedoeld dat een ander geluid niet geleerd mag worden, zoals iemand veronderstelde. Het lijkt ons niet de taak van een synodecommissie om allerlei opvattingen te veroordelen (tenzij daartegen langs kerkelijke weg bezwaar is gemaakt), maar om positief tot een conclusie te komen over de thematiek die voorligt. Het lijkt ons echter niet juist om op basis van wat de synode *niet* uitspreekt, allerlei conclusies te trekken. Een opvatting die niet veroordeeld is, heeft daarmee nog geen kerkelijke status. In hfd. 9 van ons rapport hebben we laten zien dat een beroep op het minderheidsrapport geen legitimiteit heeft in de kerken.

Iemand stelde de vraag of het mogelijk is dat een gemeente binnen een gereformeerde omgang met de Schrift tot de conclusie komt dat er (plaatselijk) wel ruimte moet zijn voor

vrouwelijke ambtsdragers. Dat is nooit per definitie uit te sluiten, maar dat is dan wel iets om als kerken gezamenlijk te toetsen. Een gemeente kan niet zelf tot een dergelijke afweging komen en die in praktijk gaan brengen (zie pag. 191-192). Op dit moment hebben wij geen visie gezien die binnen een gereformeerde omgang met de Schrift op een geloofwaardige wijze tot de conclusie komt dat er ruimte is om alle ambten voor vrouwen open te stellen.

Verhoudingen met andere kerken

In de reacties is erop gewezen dat de relatie met buitenlandse kerken niet verbroken is vanwege vrouwelijke ambtsdragers. Wanneer de synode zou besluiten dat tuchtoefening over ambtsdragers de geëigende weg is, moet dit dan geen consequenties hebben voor de relatie tot buitenlandse kerken die wel vrouwelijke ambtsdragers kennen?

In reactie hierop wijzen we op twee punten. In de eerste plaats is er in contacten met buitenlandse kerken wel degelijk gesproken over vrouwelijke ambtsdragers. Daarin zijn we als CGK wel altijd terughoudend geweest om bestaande banden te verbreken; de eigen geschiedenis en situatie van kerken kunnen meespelen en we willen voorzichtig zijn daar op afstand een oordeel over te geven. Daarbij zijn de kerken in Indonesië (waar dit als eerste speelde) vanuit de CGK ontstaan. Bij het aangaan van nieuwe banden wordt dit naar onze indruk anders gewogen. De ICRC heeft de afwijzing van vrouwelijke ambtsdragers in haar statuten opgenomen als voorwaarde voor het lidmaatschap van kerken; onze generale synode heeft in het verleden met deze bepalingen ingestemd.

In de tweede plaats is de aanwezigheid van vrouwelijke ambtsdragers nu al een belemmering voor samenwerking in het contact met binnenlandse kerken. Zie hiervoor het besluit van de synode van 2016: plaatselijke samenwerking met een NGK is alleen mogelijk als daar geen vrouwelijke ambtsdragers zijn.

Verhouding 1998-2022

De vraag is gesteld hoe het voorgestelde besluit van de meerderheid van de commissie zich verhoudt tot het besluit uit 1998. De commissie heeft reacties op dat rapport en andere publicaties gewogen. Op een aantal punten zijn conclusies in het rapport van 1998 naar onze overtuiging te snel getrokken of worden elementen in de Bijbeltekst gezien die wij niet overtuigend achten. Op andere punten zijn argumenten versterkt of tegenargumenten weerlegd. Wij komen uiteindelijk tot een eigen afweging en kiezen daarbij soms andere formuleringen. Daarmee is nog geen sprake van een totaal andere inhoud; vele elementen zijn niet omstreden. We hopen uiteindelijk tot een beter, evenwichtig geheel te zijn gekomen. Daarbij is niet alleen de eindconclusie van belang, maar ook de weg ernaartoe.

2. Nadere overwegingen

Op drie elementen willen we met het oog op de besluitvorming en het vervolg in de kerken nader ingaan: ons kerk-zijn, de inhoud van 'vrouw en ambt' en de kerkelijke weg. De bespreking ter synode en de besluitvorming zou naar onze gedachte het best in deze drie delen kunnen plaatsvinden.

Kerk-zijn

In de voortgaande gesprekken van commissie, moderamen en adviseurs zijn we nog sterker overtuigd geraakt van de waarde van wat de commissie kerk-zijn in haar rapport heeft geschreven. In ons rapport konden we daar slechts kort op ingaan (pag. 208), omdat genoemd rapport in september 2020 pas op een laat moment beschikbaar was.

Wij hebben als kerken onderling gesprek nodig over de vraag wat het betekent om kerk te zijn, dat wil zeggen 'van de Heere' (*kuriakè*), van Jezus Christus te zijn. De commissie

kerk-zijn heeft veel op tafel gelegd om over door te spreken. Daarbij komt ook de verhouding tussen plaatselijke gemeente en kerkverband aan de orde en de waarde van het presbyteriaal-synodale stelsel van kerkregering. De commissie kerk-zijn gaat in haar rapport ook in op de oorzaken van de neiging tot independentisme.

- 5 Dit onderlinge gesprek is nodig, omdat er in de huidige kerkelijke situatie sprake is van vervreemding van elkaar. Er is niet alleen verschil van mening over de inhoud (is er ruimte voor vrouwelijke ambtsdragers), maar ook over het gewicht ervan. Wat de een ziet als een praktische regeling en een middelmatige zaak, ziet de ander als kerkordelijke ontrouw en ongehoorzaamheid aan de Schrift. Dat is een signaal dat de verwijdering van elkaar veel
10 dieper zit. Ook het rapport van de taakgroep homoseksualiteit wijst op grote onderlinge verschillen. De huidige kerkelijke spanningen zijn symptoom van een diepere verdeeldheid. We zullen met elkaar het gesprek moeten aangaan over wat het betekent om kerk te zijn en eveneens over de vraag hoe wij de Schriften verstaan en welk gezag deze hebben. Het zou symptoombestrijding zijn om een oplossing, in welke vorm dan ook, te
15 zoeken voor de omgang met eigenmachtig handelende kerkenraden, en te denken dat we daarmee klaar zijn. Zowel ‘nu knopen doorhakken’ als ‘laten we elkaar toch vrijlaten’ zijn geen werkelijke oplossing.

- In haar conclusies onderstreept de commissie kerk-zijn twee dingen (rapport 9.36/35-36):
20 (1) samen kerk-zijn vraagt om een geestelijke houding. Onze manier van kerk-zijn, die teruggaat op principes die het wezen van de kerk raken, vraagt dat we de gezamenlijkheid niet loslaten. Daarom is het onmogelijk dat kerken zich distantiëren van kerkelijke besluiten en dat blijven doen. (2) we moeten spreken over gezamenlijke zonde en schuld, waarvoor verootmoediging en bekering nodig is. Er is een gebrek aan vertrouwen waar we gezamenlijk schuld aan hebben.
25 Het lijkt ons geboden om allereerst dit onderlinge, geestelijke gesprek te voeren. Dat geldt op de generale synode, die daarna een besluit over het onderhavige onderwerp zal moeten nemen. Maar dat gesprek moet worden voortgezet in classes, kerkenraden en gemeenten. We willen de kerken daarom oproepen om allereerst hierover te spreken. Het gaat daarbij, zoals de commissie kerk-zijn aangeeft, om een breed kerkelijke ontmoeting voor Gods
30 aangezicht, voor ambtsdragers én gemeenteleden. Onze gezamenlijke verhouding tot God, het belijden van de kerk en de prediking zal de kern van dit gesprek moeten zijn. Het lijkt ons wenselijk dat een taakgroep de opdracht krijgt om dit gesprek op verschillende niveaus te stimuleren en daarvoor handvatten te bieden.

- 35 Ons eerste voorstel tot besluit gaat over het gezamenlijke fundament van de kerken, de oproep om allereerst tot onderling geestelijk gesprek te komen en de oproep om terug te keren van eigenmachtig handelen. Deze laatste oproep gaat immers over het gezamenlijk kerk-zijn, los van welke inhoudelijke beslissing de synode zou nemen over vrouwelijke ambtsdragers.

40 *Inhoud ‘vrouw en ambt’*

Vervolgens zal de synode zich inhoudelijk hebben uit te spreken over vrouw en ambt. Wij menen in ons rapport voldoende op tafel te hebben gelegd om tot een inhoudelijk besluit te komen.

- 45 We hebben ons afgevraagd of het inhoudelijke gesprek over kerk-zijn, zoals hierboven beschreven, niet eerst in de hele kerk gevoerd moet kunnen worden vóór we een inhoudelijk besluit nemen over vrouw en ambt. Bovendien is er binnen de commissie verschil van inzicht over de inhoud van het besluit, zoals blijkt het meerderheids- en minderheidsdeel van ons rapport.

- 50 Toch lijkt het ons nodig dat de synode zich ook inhoudelijk uitspreekt over vrouw en ambt. Hiervoor zijn een aantal overwegingen:

- de vragen naar toetsing van het besluit van 1998 zijn vanuit de kerken gesteld en op wettige wijze via instructies ingediend. Deze vragen zullen dus ook beantwoord moeten worden. Deze synode heeft ervoor gekozen, mede vanwege de situatie in de kerken, om geen aparte studiec commissie in te stellen die op de volgende synode verslag uitbrengt, maar het onderzoek zelf ter hand te nemen. De belofte van spoedige besluitvorming is richting de kerken het argument geweest voor de oproep om te wachten met ingrijpende besluiten. De kerken mogen dan ook verwachten dat de synode zich nu uitspreekt. De synode heeft bovendien uitgesproken (maart 2021) dat deze synode een inhoudelijk besluit zal nemen; het rapport van de commissie was toen al beschikbaar;
 - op de classes (en elders) zal wel allereerst het gesprek over ons kerk-zijn gevoerd moeten worden, maar dat sluit een (vervolg)gesprek over de inhoud van vrouw en ambt (of andere onderwerpen) niet uit;
 - ongetwijfeld zullen met de huidige rapporten niet alle vragen beantwoord zijn. Ook in 1998 was dat het geval. Prof. Peels heeft toen in een pre-advies opgemerkt dat er inderdaad meer te zeggen is dan in het rapport van de meerderheid van deputaten gebeurt, maar dat het rapport wel met voldoende duidelijkheid heeft aangetoond dat... (Acta GS 1998, art. 226). Wij menen dat er ook ditmaal voldoende op tafel ligt om tot een inhoudelijk oordeel te komen;
 - eensgezindheid over het te nemen besluit zou zeer wenselijk zijn, al is eensgezindheid op de synode geen garantie voor een eensgezinde ontvangst in de kerken. In de commissie is vaak en intensief doorgesproken. Het is verleidelijk om een nieuwe studiec commissie in te stellen, maar het lijkt geen reële verwachting dat die tot geheel andere afwegingen komt, die wel tot eenstemmigheid leiden. Ook in 1998 was er sprake van een meerderheids- en minderheidsvoorstel van deputaten.
- Om deze redenen lijkt het ons terecht dat de synode zich inhoudelijk uitspreekt over 'vrouw en ambt'. Ons tweede voorstel gaat daarover. De taakgroep die wij voorstellen zal ook de opdracht krijgen het materiaal (bij voorkeur ook in handzame en toegankelijke vorm) voor de kerken beschikbaar te maken.

Kerkelijke weg

In ons rapport zijn we ingegaan op de kerkelijke weg (hfd. 13). Die weg zou volgens deputaten kerkorde en kerkrecht bij voortgaand eigenmachtig handelen van kerkenraden uiteindelijk uitlopen op tucht over ambtsdragers naar art. 79-80 K.O. Bij nadere overweging is het naar onze overtuiging echter te vroeg om hierover nu al een besluit te nemen. Daarvoor zijn een paar redenen:

- ruimte voor kerkelijk gesprek. Zoals we hierboven hebben beschreven, is gezamenlijk gesprek in de kerken nodig. Dat gesprek is gediend met een zekere rust, zonder (voortgaand) eigenmachtig handelen van kerkenraden én zonder direct dreigende kerkelijke gevolgen;
- ruimte voor revisieverzoeken. Het is denkbaar dat er gemeenten of gemeenteleden zijn die een revisieverzoek willen indienen bij het inhoudelijke besluit dat deze synode neemt over vrouw en ambt. Dat is de kerkelijke weg en die ruimte moet er dan ook zijn voor gemeenten die zich door een besluit van deze synode bezwaard voelen. Het is zuiver dat zolang deze weg open staat, er nog geen kerkelijke stappen genomen worden die ingrijpende gevolgen zouden hebben. Dit geeft ruimte voor het gesprek over kerk-zijn en het inhoudelijke gesprek over vrouw en ambt. Daarmee is er dus ook tijd voor nadere bezinning op het kerkelijke vervolg;
- ongemak met het voorstel van deputaten kerkorde en kerkrecht. Wij hebben in ons rapport een aantal opmerkingen gemaakt bij de notitie over de geloofsbrief van

deputaten kerkorde en kerkrecht (pag. 205-207). Bij de lijn die deputaten voorstellen, leven nog verschillende vragen. In het voorstel zijn immers nog niet alle gevolgen duidelijk: wat betekent tuchttoefening over een kerkenraad in een samenwerkingsgemeente concreet, en wat zijn dan de gevolgen (ook financieel en arbeidsrechtelijk) voor een predikant van die gemeente? Er zouden volgens deputaten uiteindelijk maar twee opties zijn: een hele kerkenraad afzetten of de situatie verdragen. Wij vragen ons af of er met dezelfde uitgangspunten niet meer mogelijkheden zijn of ontworpen kunnen worden. De situatie waarin we verkeren (kerken die een eigen weg gaan op een punt dat door de kerken als principieel geduid wordt, plus het negeren van toegewezen appels) is immers echt nieuw. Dat maakt de vraag legitiem of daarvoor nieuwe mogelijkheden nodig zijn. Enkele mogelijkheden zijn reeds genoemd, zoals een (tijdelijk) waarnemerschap of het verlies van stemrecht op de classis. Dit vraagt naar onze gedachte verdere doordenking.¹ Ten slotte menen we enig verschil in benadering te zien tussen de notitie van deputaten kerkorde en kerkrecht en het rapport van de commissie kerk-zijn. Het is goed deze benaderingen bij elkaar te brengen;

- onzekerheid over de gevolgen. Een eventuele weg van tucht over ambtsdragers zou grote en ingrijpende gevolgen hebben, in classes, in gemeenten en voor mensen persoonlijk. Het is te vrezen dat dit zou leiden tot grote onenigheid binnen en wellicht ook tussen classes, met als gevolg een grote druk op onderlinge verhoudingen en het hele kerkelijke leven. Is een dergelijke verdeeldheid, om van een dreigende scheuring maar te zwijgen, te verantwoorden richting jongeren, als getuigenis naar de wereld en vooral voor Gods aangezicht? Bovendien is het de vraag wat de coronapandemie en inmiddels ook de oorlog in Oekraïne voor gevolgen zullen hebben voor de kerken; dat is op dit moment volstrekt niet te overzien. Dat alles dringt ons tot geduld en voorzichtigheid om snel grote stappen te nemen. Tegelijk hebben we in ons rapport de moeite van de huidige situatie beschreven, waarin kerken het onderlinge vertrouwen en het gezamenlijk luisteren naar de Schriften opgeven. Er is daarom wel degelijk reden voor bezinning hoe we als kerken verder moeten. De vraag hoe te handelen als kerkenraden een eigen koers blijven varen zullen we onder ogen moeten zien.

Op grond van bovenstaande overwegingen komen we tot ons derde voorstel, namelijk dat genoemde in te stellen taakgroep ook het gesprek aangaat met kerkenraden die vrouwelijke ambtsdragers hebben aangesteld of dat overwegen. Eventueel kan dat gebeuren in samenspraak of gezamenlijk met een commissie uit de classis. De taakgroep wordt ook gevraagd om kerkenraden en classes handvatten te bieden voor het voeren van het kerkelijk gesprek over 'vrouw en ambt' en hierin desgewenst te assisteren. Daarnaast zal de taakgroep onderzoeken hoe te handelen als kerkenraden op deze weg zouden voortgaan. Dat onderzoek zal zich hebben te verstaan met ons rapport, het rapport van de commissie kerk-zijn en de notitie van deputaten kerkorde en kerkrecht (en waar nodig in samenspraak met deze deputaten). Zo nodig kan in het gesprek over het rapport van de commissie kerk-zijn ook een taxatie van ons huidige presbyteriaal-synodale systeem aan de orde komen met het oog op de kerkelijke weg die verder gegaan moet worden. In situaties waarin kerkenraden eigenmachtig handelen inzake vrouwelijke ambtsdragers,² zal de classis daarover wel het gesprek aangaan en broederlijk vermaan toepassen, maar voor dit moment nog niet verder gaan.

¹ Ter vergelijking: een kerk die zijn afdrachten aan de kerkelijke kassen niet voldoet, krijgt geen steun van deputaten onderlinge bijstand en advies. Principieel is dit van een geheel andere orde, maar de kerken hebben op dit punt gekozen voor meer mogelijkheden dan enkel vermanen of de schorsing van een kerkenraad.

² Inzake homoseksualiteit kan dit anders liggen. Dat valt buiten het bestek van commissie 7 van de huidige synode.

Verder onderzoek

In sommige reacties en in de bespreking door de commissie zijn verschillende onderwerpen genoemd die om nadere bezinning vragen. Te denken is aan:

- 5 - de verhouding van openbaring en cultuur;
- de communicatie naar jongere generaties en in missionaire situaties van kerkelijke standpunten die schuren met de hedendaagse cultuur;
- de vraag hoe we ons als kerken wel gezamenlijk kunnen bezinnen (dat is noodzakelijk, want we hebben elkaar nodig en we zijn aan elkaar gegeven) zonder dat steeds nieuwe
- 10 'hot items' tot nog meer verdeeldheid leiden;
- de dieperliggende vragen met betrekking tot de omgang met en het gezag van de Schrift;
- de betekenis en gevolgen van de maatschappelijke ontwikkelingen rondom gender;
- het Bijbels-theologische ijkpunt van de scheppingsordeningen;
- 15 - onze ambtsvisie;
- de wijze waarop leertucht heilzaam kan functioneren.

Deze onderwerpen zijn groter en breder dan de instructies die waren ingediend rondom vrouw en ambt. Het lijkt ons, zoals aangegeven, mogelijk om nu een inhoudelijk besluit te nemen. Daarmee zijn genoemde bredere vragen echter nog wel van belang voor de kerken

20 en het lijkt ons goed de bezinning hierop voort te zetten. Het is daarom te overwegen een studietoelichting in te stellen die zich op dergelijke vragen verder bezint.

3. Herzien voorstel tot besluit³

25 De generale synode

heeft kennisgenomen van

1. de instructie van de particuliere synode van het Westen waarin de generale synode wordt gevraagd om te beoordelen of de argumentatie in de oorspronkelijke instructie
- 30 van Gouda met betrekking tot 'letter en geest' in algemeen bijbels-theologische zin valide is, en zo ja, of toepassing daarvan op de thematiek van vrouw en ambt ook de openstelling van de ambten voor vrouwen impliceert en dus de bepaling uit 1998 dat de ambten voor vrouwen gesloten zijn, opgeheven zou moeten worden;
2. de instructie van de particuliere synode van het Oosten waarin de generale synode
- 35 onder andere wordt verzocht te onderzoeken op welke wijze de houdbaarheid en/of eventuele noodzaak tot aanvulling dan wel bijstelling van het besluit van 1998 het beste kan worden getoetst, en die toetsing vervolgens ook daadwerkelijk te doen uitvoeren, en waarin tevens de generale synode wordt verzocht zich te bezinnen op de vraag of en zo ja, hoe er aanwijzingen kunnen worden gegeven aan christelijk-
- 40 gereformeerde predikanten (al of niet in bijzondere arbeid) die bevoegdheid hebben om voor te gaan in kerkverbanden die de vrouw in het ambt kennen;
3. de rapporten van de door haar ingestelde commissie (inclusief de verslagen van gevoerde gesprekken met vier zusters, met vier kerkenraden en met dr. B. Loonstra), uitlopend op een meerderheids- en minderheidsvoorstel;
- 45 4. het rapport van de commissie kerk-zijn;

³ In het voorstel worden drie commissies genoemd: de door de synode ingestelde commissie (7) die de vragen rond 'vrouw en ambt' had te behartigen, de door de synode ingestelde commissie kerk-zijn en een in te stellen taakgroep. Wanneer gesproken wordt over 'de commissie' wordt daarmee de eerste commissie bedoeld. Wanneer een van de andere commissies wordt bedoeld, wordt dat expliciet aangegeven.

5. de notitie van deputaten kerkorde en kerkrecht over ‘De kerk, het kerkverband en het aanvaarden van de geloofsbriefen’;

heeft de bespreking ter vergadering gehoord;

5

[A. Kerk-zijn]

overweegt

1. dat de commissie kerk-zijn op fundamentele wijze ingaat op de vragen wat het betekent om kerk te zijn, wat de verhouding is tussen plaatselijke kerk en kerkverband en wat de betekenis is van het presbyteriaal-synodale stelsel van kerkregering zoals dat binnen de Christelijke Gereformeerde kerken functioneert;
2. dat het rapport van de commissie kerk-zijn de huidige kerkelijke situatie typeert als een impasse, die voortkomt uit verwijdering en vervreemding, maar ten diepste een geestelijk probleem is;
3. dat het rapport van de commissie kerk-zijn aangeeft dat de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente evenzeer wezenlijk is als het gezamenlijk zoeken van de weg van Christus, omdat we als kerken aan elkaar gegeven zijn;
4. dat het rapport van de commissie kerk-zijn aangeeft dat binnen het presbyteriaal-synodale stelsel van kerkregering de plaatselijke kerken vrijwillig een deel van hun vrijheid en zelfstandigheid inleveren, in een geest van vertrouwen en in het besef dat ze de wijsheid en het inzicht van andere gemeenten vaak hard nodig hebben, waarbij de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente en de vrijwillige binding aan de besluiten van de meerdere vergaderingen samengaan;
5. dat samenwerkingsgemeenten zijn ontstaan in antwoord op oproepen daartoe vanuit de synode en dat het begrijpelijk is dat bij de groei van plaatselijke en het uitblijven van landelijke integratie het divergeren van besluiten van kerkverbanden (onder andere inzake vrouwelijke ambtsdragers) in toenemende mate wringt;

is van oordeel

1. dat het rapport van de commissie kerk-zijn de oorzaken van onderlinge verwijdering en vervreemding terecht peilt als primair een gezamenlijk, geestelijk probleem;
2. dat in de huidige situatie allereerst gezamenlijke verootmoediging nodig is, omdat we gezamenlijk schuld hebben aan het gebrek aan vertrouwen en gegroeide verwijdering;
3. dat samen kerk-zijn, zoals de commissie kerk-zijn terecht signaleert, vraagt om een geestelijke houding van zowel kerkenraden als meerdere vergaderingen en dat onze manier van kerk-zijn, die teruggaat op principes die het wezen van de kerk raken, vraagt dat we de gezamenlijkheid niet loslaten;
4. dat gemeenten die besluiten en uitspraken van meerdere vergaderingen naast zich neerleggen en tegelijk stellen dat ze van harte onderdeel willen blijven uitmaken van de Christelijke Gereformeerde Kerken iets onmogelijks uitspreken, dat dit gezien moet worden als het opzeggen van vertrouwen in de wijze waarop we als kerken gezamenlijk de wil van de Heere zoeken en als in strijd met de belofte zich te voegen naar besluiten van meerdere vergaderingen, en dat in een dergelijke situatie het onontkoombaar is om te spreken over zonde en de noodzaak van vermaning en bekering;
5. dat de dilemma's van samenwerkingsgemeenten rondom divergerende besluiten van kerkverbanden onze gezamenlijke moeite is en dat onverschilligheid over elkaars moeiten het onderlinge vertrouwen ondermijnt;
6. dat zowel een oplossing waarbij gemeenten zich zouden verwijderen uit het kerkverband als een oplossing waarbij we elkaar meer en meer loslaten op punten die

naar de overtuiging van de kerken principieel liggen, neerkomen op het aanvaarden van geestelijke verwijdering en het relativeren van de gezamenlijke belijdenis en daarom geen werkelijke oplossing zijn;

7. dat de huidige situatie een indringend geestelijk gesprek noodzakelijk maakt over datgene wat de commissie kerk-zijn op tafel heeft gelegd;

besluit

1. de kerken op te roepen tot verootmoediging voor de gezamenlijke schuld aan het gebrek aan vertrouwen en gegroeide verwijdering;
2. de kerken op te roepen tot onderling geestelijk gesprek op plaatselijk en classicaal niveau over onze gezamenlijke verhouding tot God, het belijden van de kerk en de prediking;
3. uit te spreken dat het plaatselijk voorbijgaan aan landelijke besluiten, eerder genomen met een beroep op Schrift en belijdenis, en waaraan men zich middels een ja-woord verbond, kerkrechtelijk onjuist en daarom laakbaar is, en het onderlinge vertrouwen ernstig schaadt;
4. uit te spreken dat kerkelijke eenheid zich nooit verdraagt met plaatselijke eigenzinnigheid, en dat deze laatste – op punten waar het gezamenlijk verstaan van de Schrift in het geding is – op zichzelf censurabel is, en daarom omwille van de eenheid in het kerkverband een dringend appel te doen op de kerken (ook samenwerkingsgemeenten) zich te houden aan de synodale besluiten en bij ongevoeligheid hiervoor of voortgaand afwijken classicaal te vermanen;
5. uit te spreken dat kerkelijke eenheid zich ook nooit verdraagt met onverschilligheid over elkaars moeiten, en dat een dergelijke houding evenzeer aanleiding moet zijn voor onderling vermaan;
6. een taakgroep in te stellen die het genoemde onderlinge gesprek op verschillende niveaus stimuleert, onder andere door het rapport van de commissie kerk-zijn beschikbaar te maken en handvatten te bieden voor een goede bespreking;

[B. Vrouw en ambt]

overweegt

1. dat het rapport van de commissie gelezen moet worden in samenhang met de eerdere rapporten over de plaats van de vrouw in de gemeente van de synoden van 1998 en 2001;
2. dat de commissie gekozen heeft voor een inhoudelijke behandeling van de vragen die aan de orde zijn, zich realiserend dat er buiten en binnen de CGK verschillende opvattingen zijn over het thema ‘vrouw en ambt’;
3. dat de commissie het oordeel van de particuliere synode van het Oosten ‘dat op dit punt niet tot een eventueel legitiem verschillende opvatting binnen de gereformeerde hermeneutiek besloten kan worden zonder een inhoudelijke bezinning daarop en een gemeenschappelijk akkoord’ overneemt;

overweegt voorts

1. dat er in de Schrift twee lijnen naast elkaar staan, die beide teruggaan op de schepping en doorlopen in het Oude en Nieuwe Testament: (a) de principiële gelijkwaardigheid van man en vrouw; (b) een eigen positie van man en vrouw;
2. dat er in de begintijd van de christelijke gemeenten nog geen vastomlijnde ‘ambten’ waren, zoals wij die kennen, en dat we er daarom voor moeten waken om onze vragen in te lezen in het Nieuwe Testament;

3. dat er in de begintijd van de kerk sprake is geweest van een zekere overlap tussen het fenomeen van profetie en wat later de ambten zijn gaan heten, maar dat deze niet samenvallen;
4. dat het feit dat Paulus vrouwen niet toestaat onderwijs te geven in de samenkomst van de gemeente of de man te overheersen (1 Tim. 2:11-14), past bij de doorgaande lijn in de Schriften en dat de 'zwijgtteksten' dus geen zwerfsteen vormen;
5. dat het rapport van de commissie de exegetische onderbouwing van het meerderheidsrapport 'vrouw en ambt' uit 1998 op diverse punten wijzigt, nuanceert of versterkt;
6. dat de meerderheid van de commissie geen ruimte ziet voor openstelling van alle ambten voor de vrouw, omdat de eigen positie van man en vrouw in de gemeente daarmee de facto verdwijnt;
7. dat de benadering in de instructie van de kerkenraad van Gouda (breder uitgewerkt in het boek van dr. B. Loonstra, *Meedenken met Paulus*) volgens de meerderheid van de commissie elementen bevat die grote vragen oproepen, zoals de gedachte dat een gebod de christelijke vrijheid beperkt als het bij gelovige mensen niet geïnternaliseerd kan worden; dat ook nieuwtestamentische voorschriften die geschreven zijn vanuit de nieuwe werkelijkheid in Christus, kunnen vallen onder dezelfde categorie 'letter' als de wet vóór de komst van Christus; dat in de toepassing voor het heden de cultuur een grote, bijna normatieve plaats krijgt;
8. dat de minderheid van de commissie van oordeel is dat de fundamentele vrijheid van de gemeente betekent dat zij niet meer gebonden is aan de letter van de wet – niet alleen van de oudtestamentische voorschriften, maar dat *überhaupt* het christelijke leven geen leven onder voorschriften is;

is van oordeel

1. dat in de Schriften sprake is van een principiële gelijkwaardigheid van man en vrouw voor Gods aangezicht;
2. dat er daarnaast een doorgaande lijn in de Schriften is dat man en vrouw in de gemeente een eigen positie hebben;
3. dat vrouwen in het Nieuwe Testament op allerlei manieren dienstbaar zijn in de opbouw van de gemeente, en dat het van groot belang is dat de kerken bevorderen wat de synode van 2001 ten aanzien daarvan heeft uitgesproken, namelijk om voor de vervulling van niet-ambtelijke diensten (meer) ruimte te geven aan zusters van de gemeente die daartoe gaven hebben ontvangen;
4. dat het Nieuwe Testament ook in de nieuwe heilswerkelijkheid in Christus aan man en vrouw een eigen plaats geeft in het huwelijk en binnen de christelijke gemeente, zoals blijkt uit het spreken over de man als hoofd en het beroep op het onderscheid tussen man en vrouw inzake spreken in de gemeente en overheersen;
5. dat Paulus' motivering van het zwijggebod (met name in 1 Timotheüs 2) duidelijk maakt dat het bij de positie van man en vrouw in de gemeente niet gaat om een louter contextuele aanwijzing of toepassing, maar om een fundamentele orde die Paulus terug ziet gaan op de schepping;
6. dat het principiële punt bij de eigen positie van man en vrouw in de gemeente ligt bij het onderwijzen in de samenkomst van de gemeente en het geestelijk leidinggeven aan de gemeente, o.a. op het gebied van de kerkelijke tucht; binnen de gereformeerde ambtsstructuur wordt dat meer gestalte gegeven door predikanten en ouderlingen dan door diakenen;

7. dat in de huidige ambtsstructuur van de Christelijke Gereformeerde Kerken de diakenen deel uitmaken van de kerkenraad en dus mede geestelijk leidinggeven aan de gemeente;
8. dat hoewel het rapport *Dienst van de vrouw* uit 2001 al veel mogelijkheden biedt voor de dienst van vrouwen in de gemeente (inclusief bevestiging in een bijzondere dienst naast de ambten), rechtdoen aan de Schriftgegevens evenwel vraagt ons verder te bezinnen op de vraag op welke wijze een diaconessenambt in de gemeente vorm zou kunnen krijgen, waarbij deze zusters niet mede geestelijk leidinggeven aan de gemeente, maar dat dan wel nader onderzoek nodig is naar de gelijkwaardigheid van de ambten, de positie van de diaken in kleine gemeenten en de afvaardiging van diakenen naar meerdere vergaderingen;
9. dat zij luisterend naar de Schriften, met het op dit moment geschonken inzicht het meest gehoorzaam is aan het Woord van God met de overtuiging dat man en vrouw in de gemeente een eigen roeping hebben en dat het voorgaan en geestelijk leidinggeven aan de gemeente alleen aan bekwame broeders toekomt;
10. dat er geen ruimte is voor openstelling van alle ambten voor de vrouw, omdat de eigen positie van man en vrouw in de gemeente daarmee de facto verdwijnt en dit in strijd is met de volgende gegevens (breder uitgewerkt in het rapport): (a) de doorgaande lijn in de Schriften inzake de eigen positie van man en vrouw; (b) expliciete teksten over de plaats van de vrouw in de nieuwtestamentische gemeente; (c) de katholieke traditie van bijna tweeduizend jaar;
11. dat elementen in de instructie van de kerkenraad van Gouda (breder uitgewerkt in het boek van dr. B. Loonstra, *Meedenken met Paulus*) onjuist moeten worden geacht, zoals (a) de gedachte dat een gebod de christelijke vrijheid beperkt als het bij gelovige mensen niet geïnternaliseerd kan worden; (b) dat in de toepassing voor het heden de cultuur een grote, bijna normatieve plaats krijgt; (c) dat ook nieuwtestamentische voorschriften die geschreven zijn vanuit de nieuwe werkelijkheid in Christus, kunnen vallen onder dezelfde categorie 'letter' als de wet vóór de komst van Christus; (d) de wijze waarop letter en Geest, liefde en gebod tegenover elkaar gesteld worden en de wijze waarop de liefde als norm functioneert; en dat de argumentatie met betrekking tot 'letter en Geest' daarom in deze vorm niet valide genoemd kan worden;

ten aanzien van het minderheidsvoorstel

1. dat het minderheidsvoorstel een begrijpelijke spanning constateert tussen de positie van man en vrouw in (de samenkomsten van) de gemeente en de omgang van christenen met de verhouding van man en vrouw in de samenleving, maar dat binnen het bestek van de opdracht de meerderheid van de commissie zich terecht beperkt heeft tot wat de Schrift zegt over de positie van de vrouw in de gemeente van Christus;
2. dat de manier waarop in het minderheidsvoorstel over het onderscheid 'letter en Geest' gesproken wordt, een onjuiste tegenstelling tussen beide maakt, met name als het gaat om de toepassing op de nieuwtestamentische parenese, al is te waarderen dat het minderheidsvoorstel genuanceerder is dan de instructie van Gouda;
3. dat de manier waarop in dit voorstel de liefde tot norm wordt gemaakt, het gevaar met zich meebrengt dat onbedoeld de liefde en de concrete apostolische aanwijzingen, toegepast op onze situatie, tegenover elkaar kunnen komen te staan;
4. dat in de manier waarop met de zogenaamde 'zwijgtteksten' wordt omgegaan te weinig verdisconteerd wordt dat we hier niet met louter tijdgebonden toepassingen te maken hebben, maar met aanwijzingen die voor de gang van zaken binnen de gemeente van Christus van blijvend belang zijn, omdat we deze apostolische voorschriften als

gezaghebbend ontvangen, waarbij Paulus' beroep op de Schrift en de schepping er des te meer gewicht aan geeft;

5. dat terecht wordt opgemerkt dat de kerk geroepen is aan zowel de gelijkwaardigheid als het verschil tussen man en vrouw recht te doen;

5 6. dat het onder 5 gestelde echter niet betekent dat dus de ambten moeten worden opengesteld voor de vrouw, maar dat op grond van de Schriften de vrouw op andere wijze in Gods Koninkrijk dienstbaar mag zijn;

voorts van oordeel

10 1. dat de zaken rond vrouw en ambt niet slechts een kerkelijke regeling betreffen, maar nauw verbonden zijn met de wijze waarop we de Schriften lezen;

2. dat er bij dit onderwerp verschil in Schriftverstaan kan zijn, maar dat de vragen rond vrouw en ambt ook onze *omgang* met de Schrift betreffen;

15 3. dat in meerdere publicaties en rapporten op onderdelen ook verschil van inzicht is inzake het *gezag* van de Schrift;

4. dat het van belang is dat wij ons op dieperliggende vragen met betrekking tot de omgang met de Schrift blijven bezinnen;

besluit uit te spreken

20 1. dat de argumentatie in de oorspronkelijke instructie van Gouda met betrekking tot 'letter en geest' in deze vorm niet valide is en het verzoek van de kerkenraad van Gouda om alle ambten voor vrouwen open te stellen, af te wijzen;

2. dat de onderbouwing in het rapport van 1998 op sommige punten sterker had gekund en dat de bespreking in de huidige commissierapporten terecht leidt tot wijziging, nuancering en versterking van deze onderbouwing;

25 3. dat met inachtneming van ons ten dele kennen er op dit moment voldoende grond is om de houdbaarheid van het besluit van 1998 ten aanzien van vrouw en ambt te bevestigen als uitgangspunt van onze kerkelijke praktijk;

30 4. dat man en vrouw in de christelijke gemeente blijvend een eigen roeping hebben en dat het onderwijzen in de samenkomst van de gemeente en het geestelijk leidinggeven aan de gemeente alleen aan bekwame mannen toekomt;

5. dat dit toegepast op de huidige ambtelijke structuur van de Christelijke Gereformeerde kerken betekent dat de ambten niet opengesteld kunnen worden voor vrouwen;

35 6. dat de thematiek 'vrouw en ambt' zodanig de omgang met en mogelijk het gezag van de Schrift raakt, alsook de wijze waarop wij samen met de Schriften omgaan en de wijze waarop wij samen kerk zijn, dat het van principieel gewicht is dat wij over dit onderwerp als kerken samen besluiten;

40 7. dat er in de Christelijke Gereformeerde Kerken geen plaats is voor een praktijk van vrouwelijke ambtsdragers, zolang de kerken daarvoor gezamenlijk op grond van de Schriften geen ruimte zien;

en besluit voorts

45 1. de kerken op te roepen voor de vervulling van niet-ambtelijke diensten (meer) ruimte te geven aan zusters van de gemeente die daartoe gaven hebben ontvangen, conform het besluit van de synode van 2001;

2. deputaten kerkorde en kerkrecht op te dragen om zich in samenspraak met deputaten diaconaat te bezinnen op de vraag op welke wijze een diaconessenambt in de gemeente vorm zou kunnen krijgen, in het licht van de in dit rapport genoemde overwegingen;

3. de ingestelde taakgroep (zie besluit A 6) op te dragen de rapporten van deze synode over vrouw en ambt (bij voorkeur ook in handzame en toegankelijke vorm) voor de kerken beschikbaar te maken;
4. een studietoelichting in te stellen die zich richt op de in dit rapport genoemde onderwerpen die verdere bezinning vragen;

[C. Kerkelijke weg]

overweegt

1. dat deputaten kerkorde en kerkrecht in hun notitie over de geloofsbrieven aangeven dat bij ingrijpende afwijking van de kerkelijke afspraken het weigeren van de geloofsbrieven in de kerkorde niet als mogelijkheid voorkomt;
2. dat een classis in een dergelijke situatie de weg van gesprek en vermaan dient te gaan;
3. dat wanneer een kerkenraad in eigenmachtig handelen volhardt en het om een fundamenteel geschil gaat, volgens deputaten kerkorde en kerkrecht de weg van de tucht over ambtsdragers gegaan moet worden;

overweegt voorts

1. dat de huidige situatie, waarbij kerkenraden gezamenlijke besluiten die naar het oordeel van de kerken van principieel gewicht zijn, naast zich neerleggen en kerkelijke uitspraken op appels negeren, niet eerder is voorgekomen;
2. dat de commissie verschillende vragen stelt bij de notitie van deputaten kerkorde en kerkrecht;
3. dat in samenwerkingsgemeenten dilemma's worden ervaren rondom divergerende besluiten van kerkverbanden;

is van oordeel

1. dat het in een kerk met een presbyteriaal-synodaal stelsel van kerkregering van het grootste belang is dat de kerken zich houden aan dat wat in gezamenlijkheid is afgesproken, behoudens het recht van appel of revisie;
2. dat de kerken elkaar mogen aanspreken op wat volgens het ondertekeningsformulier voor ambtsdragers beloofd is;
3. dat de synode van 1998 het toenmalige minderheidsrapport niet principieel veroordeeld heeft, maar wel degelijk heeft afgewezen en dat het daarin verwoorde standpunt geen kerkelijke legitimiteit heeft;
4. dat er allereerst verootmoediging en onderling geestelijk gesprek nodig is in de kerken, zoals eerder is uitgesproken;
5. dat de notitie van deputaten kerkorde en kerkrecht goede bouwstenen bevat, maar ook nog vragen openlaat en samen gelezen zal moeten worden met de opmerkingen van de commissie en het rapport van de commissie kerk-zijn;
6. dat er verder onderzoek nodig is hoe de kerken hebben te handelen als kerkenraden voortgaan op een weg van eigenmachtig handelen en het negeren van kerkelijke uitspraken;
7. dat de dilemma's van samenwerkingsgemeenten rondom divergerende besluiten van kerkverbanden onze gezamenlijke moeite is, en in het zusterlijk meeleven met samenwerkingsgemeenten intensiever aandacht vanuit het kerkverband behoeven;

besluit

1. uit te spreken dat kerkenraden geen beroep kunnen doen op een standpunt dat door de synode niet is overgenomen, om op die wijze een handelwijze te legitimeren;

2. uit te spreken dat een kerk haar plaats binnen het kerkverband heel moeilijk, zo niet onmogelijk maakt als zij zich niet voegt naar de beslissingen van meerdere vergaderingen op punten die door de kerken gezamenlijk als principieel geduid worden;
- 5 3. de classes op te roepen conform art. 44 K.O. geduldig en in liefde het gesprek aan te gaan en vermaan (vanwege zonde tegen ten diepste de liefde) toe te passen als kerken op het gebied van 'vrouw en ambt' eigen wegen gaan;
4. uit te spreken dat kerkelijke eenheid zich nooit verdraagt met plaatselijke eigenzinnigheid, en dat deze laatste – op punten waar het gezamenlijk verstaan van de Schrift in het geding is – op zichzelf censurabel is, en daarom omwille van de eenheid
10 in het kerkverband een dringend appel te doen op de kerken (ook samenwerkingsgemeenten) zich te houden aan de synodale besluiten, het broederlijk samenleven te erkennen door moeiten met besluiten in de kerkelijke weg aan de orde te stellen, en bij ongevoeligheid hiervoor of voortgaand afwijken classicaal indringend te vermanen;
- 15 5. uit te spreken dat broeders en zusters die op het punt van 'vrouw en ambt' een visie hebben die afwijkt van de synodale besluiten, hun plaats in de kerken voluit kunnen blijven innemen, maar dat van hen verwacht mag worden dat zij zich voor de kerkelijke praktijk voegen naar de besluiten van de synode;
- 20 6. de ingestelde taakgroep (zie besluit A 6) tevens op te dragen (a) het gesprek te voeren met kerkenraden die vrouwelijke ambtsdragers hebben aangesteld of dat overwegen, (b) aan kerkenraden en classes mogelijkheden aan te dragen voor het voeren van het kerkelijk gesprek over 'vrouw en ambt' en hierin desgewenst te assisteren, en (c) op basis van het rapport van de commissie kerk-zijn, de commissierapporten en de notitie
25 van deputaten kerkorde en kerkrecht (en waar nodig in samenspraak met deze deputaten) te onderzoeken hoe de kerken hebben te handelen als kerken op deze weg zouden voortgaan en daarover de synode van 2024 van advies te dienen;

[Slot]

- 30 *met betrekking tot alle besluiten uit dit rapport:*
van deze besluiten en de totale rapporten die eraan ten grondslag liggen kennis te geven aan:
 - a. alle gemeenten, met een begeleidend schrijven waarin de kerken tevens gewezen worden op de rapporten uit 1998 en 2001;
 - 35 b. de particuliere synode van het Westen;
 - c. de particuliere synode van het Oosten;
 - d. de kerkenraad van Gouda.

A. Versluis, rapporteur